

Advies over de vraag hoe verstoring door jacht in natuurgebieden op andere dan de bejaagde soorten voorkomen kan worden

**Advies over de vraag hoe verstoring door jacht in
natuurgebieden op andere dan de bejaagde soorten voorkomen
kan worden**

**B.S. Ebbinge
G.W.T.A. Groot Bruinderink
P. Jansen**

Alterra-rapport 971

Alterra, Wageningen, 2004

REFERAAT

B.S. Ebbinge, G.W.T.A. Groot Bruinderink & P. Jansen 2004. *Advies over de vraag hoe verstoring door jacht in natuurgebieden op andere dan de bejaagde soorten voorkomen kan worden*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 971. 18 blz.; 1. tab.; 7 ref.

Dit advies betreft de vraag van de Directie Natuur van LNV hoe verstoring door jacht in natuurgebieden op andere dan de bejaagde soorten voorkomen kan worden. Veldexperimenten en het principe van afpalingsrecht dat geldt voor eendekooien leiden tot een minimaal te respecteren afstand tot aanwezige soorten van 500 tot 1500 meter. Aanvullende compartimentering van de natuurgebieden geeft de garantie dat jacht niet gelijktijdig in het gehele gebied plaats vindt.

Trefwoorden: verstoring, jacht, natuurgebieden, ganzen, smient

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 9,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 971. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

Foto omslag: Sim Broekhuizen

© 2004 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info@alterra.wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Vragen van de Directie Natuur van LNV	7
Geraadpleegde deskundigen	9
Advies	11
Literatuur	15

Vragen van de Directie Natuur van LNV

- Is het mogelijk het begrip “niet verstoren” te concretiseren in een voor de praktijk en handhaving hanteerbare norm, bijvoorbeeld de in acht te houden afstand tussen de percelen waarop wordt gejaagd en de percelen waarop zich bijvoorbeeld ganzen en smienten bevinden?
- Zouden naast zo’n norm nog andere voorwaarden moeten gelden met het oog op de effectiviteit van de opvang van bijvoorbeeld ganzen en smienten tijdens het reguliere jachtseizoen?
- Wat is de afstand die ten minste in acht moet worden genomen bij jacht in natuurgebied (met name in Vogelrichtlijngebieden), wanneer als uitgangspunt geldt dat de soorten waarvoor het gebied is aangewezen niet verstoord mogen worden?
- Wat is in dit verband een mogelijke concrete, handhaafbare norm?

Toelichting

De Tweede Kamer (TK) heeft verzocht om in de wetswijziging van art. 46.3 van de Ff-wet de voorwaarde op te nemen dat de jacht alleen is toegestaan wanneer *de aanwezige soorten niet verstoord worden* i.p.v. - zoals de Minister had voorgesteld - dat de jacht alleen is toegestaan wanneer *de soorten waarvoor het gebied is aangewezen niet aanwezig zijn* in het gebied. De TK vond deze inperking te ver gaan. De discussie betreft met name gebieden die voor één of enkele soorten zijn aangewezen en waar overigens agrarisch gebruik nog mogelijk blijft. Het gaat dus niet over de traditionele Nb-wet gebieden.

- De vraag betreft in eerste instantie ganzen en smienten, en in tweede instantie, meer algemeen, alle soorten waarvoor gebieden zoal kunnen zijn aangewezen.
- Onder “jacht” wordt verstaan de reguliere jacht op “wild” (i.e., houtduif, wilde eend, fazant, patrijs, haas, konijn).

J.J. Bakker, DN-LNV (28 april 2004)

Geraadpleegde deskundigen

Om een onderbouwd advies te geven over bovengenoemde vraag t.a.v. de afstand die ten minste in acht moet worden genomen bij jacht in natuurgebied (met name Vogelrichtlijngebieden) zijn de volgende deskundigen geraadpleegd:

Drs. Siebren Siebenga (KNJV), en
Prof. Dr. Herbert Prins (KGR Wageningen University and Research Centre).

Advies

Gezien de periode waarin jacht plaatsvindt is alleen verstoring van doortrekkende en overwinterende vogels mogelijksterwijs aan de orde. Er zijn 53 van dergelijke soorten waarvoor volgens Van Roomen *et al.* (2000) Nederlandse gebieden kwalificeren als SBZ (zie tabel 1). Jacht in natuurgebieden kan in potentie elk van de soorten verstoren, maar vooral soorten die pleisteren of foerageren op het land – waar de jacht op Fazant, Haas en Konijn plaatsvindt – en in de oeverzone van wateren – waar jacht op de Wilde eend hoofdzakelijk plaatsvindt. Bij soorten die zich overwegend op open water ophouden – zoals duikers – is confrontatie met jacht niet waarschijnlijk.

Tabel 1. Niet-broedvogels waarvoor in Nederland SBZs zijn geïndiceerd door van Roomen *et al.*

<u>Duikers (2)</u>	<u>Eendachtigen (24)</u>	<u>Roofvogels (1)</u>
Parelduiker	Bergeend	Slechtvalk
Roodkeelduiker	Brandgans	
	Brilduiker	<u>Kraanvogels (1)</u>
<u>Futen (3)</u>	Eidereend	Kraanvogel
Fuut	Grauwe Gans	
Geoorde fuut	Grote Zaagbek	<u>Steltlopers, meeuwen</u>
Kuifduiker	Kleine Rietgans	<u>en sterns (18)</u>
	Kleine Zwaan	Bontbekplevier
<u>Pelikaanachtigen (1)</u>	Kolgans	Bonte Strandloper
Aalscholver	Krakeend	Drieteenstrandloper
	Kuifeend	Goudplevier
<u>Reigerachtigen (3)</u>	Meerkoet	Grutto
Grote Zilverreiger	Middelste Zaagbek	Kanoetstrandloper
Kleine Zilverreiger	Nonnetje	Kemphaan
Lepelaar	Pijlstaart	Kluut
	Rotgans	Rosse Grutto
	Slobeend	Scholekster
	Smient	Tureluur
	Tafeleend	Wulp
	Toendrarietgans	Zilverplevier
	Toppereend	Zwarte Ruiter
	Wilde Zwaan	Steenloper
	Wintertaling	Lachstern
	Zwarte Zee-eend	Reuzenstern
		Zwarte Stern

Al behoort 4/5 van de 53 soorten tot twee groepen, de soorten zijn naar aard en gedrag divers, en er bestaan zeker inherente verschillen tussen de soorten qua gevoeligheid voor verstoring. Zo zullen reigerachtigen over het algemeen eerder opvliegen dan de steltlopers, alleen al omdat het grotere vogels meer tijd kost om weg te komen. Van verschillende soorten is de verstoringgevoeligheid ook daadwerkelijk gemeten, bijvoorbeeld als de afstand tot welke een persoon kan

naderen voordat de soort opvliegt. Spilling (1998) vond dat Kol- en Rietganzen op een afstand van 400 m op jagers reageerden, terwijl zij als onderzoekers pas op 200 m reacties aan de ganzen ontlokten.

Owens (1977) noemt afstanden waarop Rotganzen voor mensen opvliegen van tussen de 150 en 500 meter. Dezelfde ganzen zijn op bepaalde locaties veel schuwer dan op andere locaties. De mate van gewenning aan regelmatig optredende storingen maakt onderzoek naar het effect van storingen uiterst moeilijk, en levert daardoor soms sterk verschillende uitkomsten. Wandelaars onder het dorp op Schiermonnikoog kunnen vlak langs een groep grazende Rot- of Brandganzen lopen en nauwelijks enige storing teweeg te brengen, terwijl op gebieden waar veel minder mensen komen (zoals de Oosterkwelder of de Boschplaat) een enkele wandelaar al op honderden meters afstand een groep ganzen kan doen opvliegen.

Daarom zeggen gemeten afstanden weinig over de mate van verstoring in specifieke situaties. Binnen soorten kunnen grote verschillen in de mate van angst cq. gewenning voorkomen, afhankelijk van ervaringen van individuele vogels. Bij welke afstand verstoring door naderende personen of door schoten optreedt is dus sterk contextafhankelijk (zie ook Thissen & Bruggeman 1982).

Een alternatieve mogelijkheid is een minimaal te respecteren afstand te baseren op het vijf eeuwen oude principe van 'afpalingsrecht' dat voor eendenkooien geldt. Het recht van afpaling houdt in dat binnen een cirkel met een bepaalde straal alle handelingen verboden zijn die de rust in de kooi kunnen verstoren. De gehanteerde afstand – landelijk variërend van ca. 517 meter (750 ellen) tot 1510 meter (400 roeden) – is gebaseerd op ervaring met verstoring. Zelfs de minimale afpaalafstand van 500 m als norm zou verontrusting van aanwezige vogels vandaag de dag afdoende voorkomen. Zie ook de bovengenoemde afstand van 400 m (Spilling 1998).

Door het hanteren van deze norm, die nog dateert uit de tijd dat overal volop op ganzen en smienten gejaagd kon worden, wordt er tevens rekening mee gehouden dat de huidige geringe schuwheid van ganzen als gevolg van het geheel sluiten van de jacht in 2000 opnieuw zou kunnen veranderen in een grotere schuwheid door het elders toestaan van verjaging met afschot van ganzen.

Jacht in natuurgebieden kan behalve op aanwezige vogels ook effect hebben op vogels die komen aanvliegen. Ook als van elders arriverende vogels een terrein niet kunnen / willen gebruiken omdat daar op dat moment jacht plaatsvindt, is feitelijk sprake van verstoring. Zo wordt een dagelijks foerageergebied voor ganzen als zodanig ongeschikt als daar in de vroege morgen jacht is gestart, op een moment dat de ganzen nog op de slaapplaatsen pleisterden. In potentie kan een groot deel van de terreinen binnen een SBZ op deze manier voor vogels niet beschikbaar zijn, zelfs al wordt een minimum afstand gerespecteerd.

Bovenstaande situatie is op twee manieren te voorkomen. Ten eerste zou men als eis kunnen stellen dat geen van de vogelsoorten gedurende een bepaald aantal

voorafgaande dagen op de jachtlocatie is waargenomen. Een dergelijke regel is echter niet uitvoerbaar voor de jachthouder en moeilijk handhaafbaar voor de wetgever. Een tweede mogelijkheid is compartimentering van de SBZ, en daarbij voor te schrijven dat jacht nooit in twee naast elkaar gelegen compartimenten tegelijk mag plaatsvinden. Bij een beperkte omvang van compartimenten – bijvoorbeeld 5 km rivier- of oeverlengte, of 10 km² landoppervlak – is voor vogels altijd een gebied zonder jacht in de buurt. De zorg voor een dergelijke zonering van jacht in ruimte en tijd zou bij de wildbeheereenheden kunnen worden neergelegd.

Samengevat

Een handhaafbare norm zou kunnen bestaan uit (1) een minimaal te respecteren afstand tot aanwezige vogels op basis van afpalingsrecht (tussen de 500 en 1500 m), in combinatie met (2) compartimentering van de SBZ om te garanderen dat jacht niet overal tegelijk plaatsvindt.

Literatuur

- Owens, N.W., 1977. Responses of wintering Brent Geese to human disturbance. *Wildfowl* 28:5-14.
- Roomen, M.W.J. van, A. Boele, M.J.T. van der Weide, E.A.J. van Winden & D. Zoetebier, 2000. Belangrijke vogelgebieden in Nederland, 1993-97. Actueel overzicht van Europese vogelwaarden in aangewezen en aan te wijzen speciale beschermingszones en andere belangrijke gebieden. SOVON informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Schilperoord, L. & M. Schilperoord-Huisman, 1981. De invloed van verstoringen op gedrag en dagindeling van de Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*) in Zuidwest-Friesland september 1979-mei 1980. Doctoraal verslag RU Groningen/RIN Leersum.
- Spilling, Ekkehard, 1998. Raumnutzung überwinternder Gänse und Schwäne an der Unteren Mittelbe: Raumbedarf und anthropogene Raumbegrenzung. Dissertation, Universität Osnabrück. Cuvillier Verlag, Göttingen.
- Stock, M., 1994. Auswirkung von Störreizen auf Vögel im Wattenmeer. Dissertation, Universität Osnabrück.
- Thissen, J.B.M. & J.H. Bruggeman, 1982. Effecten van verjaging van rotganzen uit de Terschellinger polder in het voorjaar van 1982. RIN-rapport 82/10, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2004. Uitvoering Flora- en Faunawet. Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van LNV (XIV) voor het jaar 2004 vergaderjaar 2003-2004, 29 446 en 29 200 XIV, nr.3.